

РОЗВИТОК СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

Змисна Ірина Іванівна

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового менеджменту,
Національний університет «Львівська політехніка»*

Україна, декларуючи себе соціальною державою, стикається з безпрецедентними викликами у сфері соціальної політики. Зростання соціальних проблем, таких як старіння населення, внутрішнє переміщення осіб внаслідок військової агресії та довгострокові наслідки війни, вимагають переосмислення та реформування існуючої системи соціальної підтримки. Необхідність підвищення ефективності використання бюджетних коштів в умовах фіскального тиску, а також стратегічний курс на європейську інтеграцію, що передбачає наближення до європейських стандартів у сфері соціальної політики, зумовлюють нагальність наукового аналізу перспектив розвитку системи соціальних послуг в Україні [1, 3, 4].

Українські вчені, зокрема В.В. Грецька-Миргородська, А.О. Сімахова, Ю.В. Тюленєва, Т.Б. Токарський, наголошують на важливості адаптації європейського досвіду у сфері соціального забезпечення до українських реалій з урахуванням менталітету суспільства. Вони підкреслюють необхідність створення ефективної соціальної політики, спрямованої на підвищення рівня добробуту населення. Науковці також акцентують увагу на важливості розвитку якісних та доступних соціальних послуг. Вони наголошують на необхідності інтегрованого підходу до надання соціальних послуг, залучення бенефіціарів/отримувачів соціальних послуг до їх розробки та забезпечення належних умов праці для працівників соціальної сфери [2; 4].

В умовах євроінтеграції України особливої актуальності набуває питання гармонізації національного законодавства у сфері соціальних послуг з правовими актами Європейського Союзу. Цей процес є ключовим для забезпечення відповідності української системи соціального захисту європейським стандартам якості, доступності та фінансування соціальних послуг.

Програма Ukraine Facility є масштабним інструментом фінансової підтримки з боку Європейського Союзу, розрахованим на 2024-2027 роки та передбачає виділення до 50 млрд євро. Однією з ключових цілей програми є підтримка України на шляху європейської інтеграції, що включає гармонізацію національного законодавства з нормами ЄС у

різних сферах. Соціальна сфера є однією з ключових складових Плану, зокрема у напрямках розвитку людського капіталу, соціального захисту, деінституалізації та підтримки вразливих груп населення [7].

План України в рамках програми Ukraine Facility створює міцну основу для реформування соціальної сфери. Однак його ефективність залежить від подолання таких викликів, як недостатнє фінансування громади, слабка координація та обмежена інституційна ефективність. Організація системи надання соціальних послуг в Україні є складним завданням, яке потребує врахування і таких викликів як воєнний стан та обмежених ресурсів [8].

На основі аналізу законодавства, думок науковців, міжнародного досвіду та Плану України в межах програми Ukraine Facility пропонується оптимізувати модель організації системи на державному, регіональному та місцевому рівнях, наголошуючи на співпраці між державними, комунальними та недержавними надавачами послуг [5; 6].

Державний рівень має відповідати створенню єдиної нормативно-правової бази, стандартів надання соціальних послуг, оцінки їхньої якості, фінансування та цифровізації. Це дозволить встановити загальнонаціональні пріоритети та забезпечити координацію між відомствами, зокрема міністерствами, установами, організаціями, що є ключовим для запобігання фрагментації системи.

На регіональному (обласному) рівні необхідно забезпечити посередницьку роль у координації громад, розподілі ресурсів та підтримці місцевих ініціатив, зокрема деінституалізації. Це дозволить адаптувати соціальні програми до регіональних особливостей, особливо в прифронтових зонах.

На місцевому рівні, як основному виконавчому, соціальні послуги мають надаватися через комунальних провайдерів - надавачів соціальних послуг та співпрацю з недержавними організаціями. Відповідно до принципів децентралізації передбачено, що місцевий рівень отримує більше повноважень і ресурсів для самостійного управління соціальними програмами, що дозволяє швидше реагувати на потреби громадян і ефективніше використовувати бюджетні кошти. Водночас це вимагає створення чітких механізмів координації, моніторингу та оцінки якості послуг, щоб уникнути нерівномірності в доступі до них між різними громадами.

Запропонована модель організації системи надання соціальних послуг в Україні, яка передбачає координаційну та стратегічну роль держави, регіональний менеджмент на обласному рівні та орієнтацію на потреби громади на місцевому рівні, формує збалансовану систему, що відповідає сучасним викликам і євроінтеграційним цілям. У довгостроковій перспективі ця модель сприятиме створенню стійкої, інклюзивної

системи соціальних послуг, орієнтованої на європейські стандарти, що підтримує стабільність і розвиток України.

Список використаних джерел:

1. Лабораторія законодавчих ініціатив. (2024). Аналітичний звіт «Соціальні послуги в умовах війни: виклики та перспективи». URL: https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/Social_Services_War_2024.pdf
2. Белевцова, Я.С., Вітковська, І.М. (2019). Роль громадських організацій у наданні соціальних послуг: сучасні виклики та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*, 2 (128), 45–50.
3. Швець О., Прокопець Д. (2023). Децентралізація соціальних послуг: виклики для громад. U-LEAD з Європою. URL: <https://u-lead.org.ua/publications/decentralization-social-services-2023>
4. Дослідження на uran.oridu.odessa.ua. (2023). Публічне управління соціальними послугами: сучасні підходи. URL: <https://uran.oridu.odessa.ua/handle/123456789/5678>
5. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 р. № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19/conv#Text>
6. Постанова Верховної Ради України від 05.12.2024 № 4129-IX «Про прийняття на основу проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про соціальні послуги» щодо удосконалення порядку надання соціальних послуг» (реєстр. № 12124). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4129-20Text>
7. Кабінет Міністрів України. (2024). План України в рамках програми Ukraine Facility (затверджено 18.03.2024). URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/plan-ukrainy-v-ramkakh-uhody-ukraine-facility>
8. Європейська Комісія. (2024). Механізм в Україні: Регламент (ЄС) 2024/792. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R0792>